

eam rem ad episcopum cum consilio clericorum, & non magis ad Theologos Lucius retulit, ut scilicet eos anathemate percelleret, qui a Theologis eruditissimis hæretici declararentur? Deinde, si Lucius non proprie verbum illud, *iudicaverint*, usurpavit, sed improprie, pro eo quod est, rem manifestam exponere: cum idem omnino verbum simul & ad ecclesiam Romanam, & ad episcopum cum clericis suis referatur, consequens fieret, ut etiam pari modo per ecclesiam Romanam non hæreticos iudicatos, sed declaratos excommunicari a Lucio intelligeremus. At constat, vocem illam de ecclesia Romana proprie & simpliciter intelligi: non est igitur, cum ad synodum episcopi refertur, in alium sensum detorquenda. Adde, quod multifariam causa eius, qui hæreseos insimulabatur, ad id genus synodos referri poterat. Primo ex sedis apostolicæ commissione peculiari, ut de causa Priscilliani cognovit concilium Toletanum primum (14): & de causa Magistri cuiusdam Oxomensis cognovit synodus Complutensis sub Domino Alphonso Carrillo archiepiscopo Toletano (15). Mox sine commissione Pontificis speciali, id quod inquisitores modo faciunt, in hæresi quidem manifesta, sed ubi non erat manifestum, an reus esset hæreticus, vel quia non erat probatum & notum eum propositionem hæreticam asseruisse, vel certe quia, etsi asseruisset, nondum erat comperta pertinacia, sine qua hæreticus nullus est. Postremo in hæresi non perinde manifesta, ut omnibus passim esset exposita, sed tali tamen, ut non esset necesse, aut ad concilium generale, aut ad apostolicam ecclesiam referre eam: quod periti Theologi hæresim esse consentirent. Et in his omnibus casibus ius & olim habebat synodus, & nunc habent ii, quibus fidei cognitio est mandata, pronunciandi, ac iudicandi de causa fidei. Tametsi huiusmodi tribunalium iudicia non adeo explorata sunt, ut falsa esse non possint, non in re dubia solum, interque viros doctos controversa, quo casu synodi locales non habent de hæresi pronunciare: sed etiam in re, quæ omnibus provinciæ Theologis videretur manifesta, quo casu sine crimine usurpa-

(14) *Leo commisit.* (15) *Sixtus 4. commisit.*

ti iudicii de causa fidei pronunciant. In his ergo tribus casibus, licet iudicia hæc certa, & firma in ecclesia non sint, expedit tamen, ut quoniam sunt valde probabilia, maximi a fidelibus habeantur. Nec enim erit parum ecclesie noxium, si non interim ab his perinde ut ab excommunicatis caveat, quos non ecclesia Romana modo, verumetiam synodus, aut provincialis, aut episcopalis hæreticos iudicavit. Sed primam obiectionem videamus. Causa, inquiunt, fidei omnibus communis est, atque adeo privatis iudicibus non licet de ea sententiam ferre. Et læsæ maiestatis, ac proditæ reipub. crimen cives universos tangit, & privati tamen iudices de eo censere solent. Nam capitula illa, quæ afferunt, intelligenda sunt, cum res inter ipsos episcopos, & viros Theologos est ambigua: quemadmodum Pelagius explicuit 17. distinct. cap. *Multis.* Qui etiam sensus ex Deuter. 17. cap. manifestius habetur. *Si difficile, inquit, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris :::: & iudicum intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus, &c.* Nam illud quidem, quod Lucius addit, nihil militat adversum nos. Non enim dixit, quicumque fuerit in manifesta hæresi deprehensus, sed quicumque manifeste fuerit in hæresi deprehensus. Vult autem, quod ibidem perspicuum est, ut nemo tradatur brachio sæculari, nisi hæreticum esse constiterit. Eiusmodi enim pœnæ, ut executioni mandentur, probationes exigunt luce meridiana clariore. Sed de conciliorum auctoritate dictum est satis.

CAPVT V.

Ubi nodi quidam solvuntur, quibus interdum homines etiam docti illigari solent.

Quibus rebus expositis, nihil aliud superesse videbatur, nisi ut argumenta refelleremus, quæ a principio sunt posita. Sed paranti mihi eas obiectiones repellere, obiecerunt se scrupuli aliquot, quos prius convenit excute-

re, quam ad alia pergamus, ne in via, quam superiore capite aperuimus, sint Theologis impedimento.

i. quæst. Primum igitur dubium illud excutiendum est, *An concilium per legatos summi Pontificis celebratum firmam certamque habeat auctoritatem, an potius episcopi Romani confirmatio expectanda sit, ut certa habeantur decreta concilii.* Ac Caietanus quidem, qui sine controversia de auctoritate Papæ & concilii accuratissime disputavit, quemque nos correctione quadam adhibita potissimum secuti sumus, multa hic diserte dicit, quæ a præsentis instituti videntur esse aliena: sed affirmat denique, id quod ad præsentem locum & quæstionem attinet, concilium per legatos Pontificis actum errare in fide posse. Superest enim adhuc ille, pro cuius fide rogavit Christus, ille, inquam, ad quem fidei summa tandem referenda est. Quare nisi definitiones conciliorum per summos Pontifices, & probentur & confirmentur, certas firmasque esse non oportet. Idem etiam Cardinalis Turrecremata sensit libro tertio capite sexto, octavo, & trigesimooctavo, quibus locis fulsissime ostendit, omnia retro antiqua concilia a summis Pontificibus confirmationem dogmatum petiisse: non id profecto actura, nisi existimassent necessarium. Nam quod confirmatio pontificis ad fidei quoque dogmata referatur, liquet ex epistola Nicænæ synodi ad Sylvestrum Papam. *Quicquid, aiunt, constituimus, precamur, ut vestri oris consortio confirmetur.* Et Sylvester eidem synodo rescribens, *Confirmo, inquit, si quoque ad doctrinam vestram reclamantes de unitate Trinitatis.* Et paulo post, *probo, ait, vera fuisse quæ in vestrum nostrumque manavere mysterium, &c.* Et patres concilii Chalcedonens. in epistola ad Leonem, *Omnem inquit, vobis gestorum vim insinuavimus, ad probationem nostræ sinceritatis, & ad eorum, quæ a nobis gesta sunt, firmitatem & consonantiam.* Et Leo papa in epistola ad concilium Chalcedon. (1) quæ est in ordine 59. *Ne ergo, ait, dubitabile videatur, utrum quæ per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, &c.* & postea dicit se approbationem gestorum synodalium in sola causa fidei mittere, propter quam sci-

(1) Vide etiam epist. 58. ad Pulcheriam.

licet concilium congregatum est. Idem patet ex epistola Leonis huius nominis tertii, qua confirmat sextam synodum generalem. Adde huc, quod ecclesia ante ipsius Pontificis confirmationem, nunquam firmum habuit & ratum quod a legatis concilio præsentibus definitum est. Hinc enim Martinus Augustinus a Leone contendit, ut concilii Chalcedonensis de fide iudicium approbaret. Et Leo ob hanc quoque causam Martinum commendavit, ut confirmatio approbatioque concilii ad omnes ecclesias perferretur, quemadmodum epistola 57. ad eundem Martinum scribitur. Præterea, concilium sine legatis errare potest: at summus Pontifex non transfert in legatos suæ fidei soliditatem, quam scilicet sibi soli privatim vendicat, eo quod Christi vicarius est, pastor ecclesiæ universalis, & petra, supra quam Christus suam fundavit ecclesiam. Legati ergo simul cum concilio errare poterunt. Non enim pro legatis Petri, sed pro Petro rogavit Christus, &c. Ad hæc, concilium provinciale, cui legati summi Pontificis adsint, errare in fide potest: non autem si a summo Pontifice confirmatum est. Non igitur Legati eam habent in fidei dogmatis auctoritatem, quam summus ipse Pontifex habet. Quocirca, infirma adhuc erunt decreta concilii, quamvis per legatorum iudicium confirmata. Præterea concilium Ephesinum secundum erravit cum Dioscoro, & tamen legitime, auctore Leone, congregatum est: non ergo firmum & ratum est concilii decretum, nisi sit a summo Pontifice confirmatum. Nec valet dicere, legatos pontificis & paucos quosdam alios repugnasse. Non enim oportet omnes patres synodali sententiæ subscribere, ut generale concilii iudicium habeatur. Quoniam ne omnes quidem episcopi iudicio Nicænæ synodi subscripserunt. Ac si legati ipsi, ut docti omnes consentiunt, errare possunt, nihil obstarit, quominus aliis episcopis errantibus consensissent. Legatus demum Pontificis aderat, cum in secunda & tertia sessione concilii Basilienfis vehementer erratum est, errori quoque cæterorum Legatus ipse subscripsit, non ergo satis est concilium esse coactum Pontificis auctoritate, & legatos concilii sententiam approbasse, ut firma & certa esse in ecclesia existimetur.

At contra viri quidam doctissimi sentiunt, concilium gene-

nerale legitime congregatum, etiam absente papa, solidam certamque habere auctoritatem, priusquam a summo Pontifice confirmetur. Cuius sententiæ duas potissimum causas reddere possunt. Vnam, quod eiusmodi concilium per legatos episcopi Romani celebratum ecclesiam universalem representat, quoniam est concilium ecclesiæ generale: non ergo errare in fide potest, sicut ne ecclesia quidem universalis. Quod autem omne concilium generale ecclesiam universalem representet, definitum est a Martino quinto in fine concilii Constantiensis. Altera causa est, quod concilium generale legitime congregatum, in Spiritu Sancto congregatum est, quare habet spiritum assistentem, cuius præsentia freti, possunt utique patres, cum aliquid definiunt, dicere (2): *Visum est Spiritui Sancto & nobis*. Confirmat autem hoc vel maxime testimonia Iulii ad Orientales episcopos inquentis (3), *Regula vestra nullas habet vires, quoniam Romana ecclesiæ legatus non interfuit, canonibus præcipientibus sine eius auctoritate concilia fieri non debere: nec ullum ratum est concilium, quod eius non fuerit fulcrum auctoritate*. Hactenus Iulius. Sentit ergo sine dubio, concilium habere vires, ratum esse, Romanæ ecclesiæ niti auctoritate, si Romanæ ecclesiæ legatus interfuit. Hac difficili quæstione explicanda illud ponimus, quod rerum gestarum experimento constat, summi pontificis legatos non solere ad concilium accedere, ubi quæstio de fide agitanda est, nisi instructos prius & monitos de ecclesiæ Romanæ fide circa ea, quæ sunt in concilio finienda. Solere, inquam, non item oportere. Nam legati in concilium Tridentinum non potuerunt commode de quæstionibus disserendis ante instrui, quoniam erant prope modum infinitæ. Sed cætera fere concilia ad unam aut alteram fidei tractandam causa coacta sunt, ideoque legati de Apostolicæ ecclesiæ fide prius instructi accesserunt. Principio igitur illud statuo, posse concilium legatorum doctrinæ & instructioni repugnare, atque e contrario legatos posse repugnare concilio, quo casu decreta concilii non solum non erunt fulcra Apostolica auctoritate, sed erunt potius refutata. Sicut

(2) Act. 15. (3) 17. d. c. Regula.

cut enim congregatio concilii, reclamante vero certoque ecclesiæ Pontifice, vana est & irrita; sic doctrina, cui vel præsens Pontifex per se, vel absens per legatos suos contradicit, incerta est & imbecilla: idque eodem prorsus argumento, quoniam utrique auctoritas episcopi Romani deest, sine qua nec concilium, nec concilii decreta rata sunt. Quod si qui existiment, concilium semel rite ac legitime congregatum errare tum etiam non posse, cum legati Pontificis repugnant, respondeant illi argumento velim, quo secundam conclusionem cap. 4. probabamus, concilii Ephesini secundi exemplum proferentes, ubi ab omnibus pene episcopis erratum est (4). Non fuit liberum concilium, inquit, sed sententia a Dioscoro arte, minis, & terroribus extorta est. Video. Sed si secundum hominem loquimur, qui metu frangitur, is cupiditate etiam frangatur necesse est. Quo circa, si per metum vera & legitima synodus errat, causabuntur hæretici, reliquas etiam omnes, pontificum & imperatorum cupiditatibus infervisse. Ita fiet, ut nullius synodi explorata auctoritas habeatur. Quanto gravius illud nos asserimus, concilium apostolica auctoritate firmatum nullis humanis affectibus a vera posse fide discedere. Ut ne ecclesia quidem, quamvis descendat pluvia, veniant flumina, irruant venti, cedere loco potest, fideique stationem deserere. Sed concilii reliqua pars, quamlibet maxima, si pontifex & legati pugnent, infirmari affectu potest. Huc enim illud pertinet, *Tu, o Petre, confirma fratres tuos*. Sed ait. Quid si legatus doctrinam, quam a Pontifice accepit, deserat, & multitudinis sensum amplectatur? Primum, nullum huiusmodi exemplum proferetur, nisi forte ex concilio sub Michaelē imperatore, ubi Radoaldus & Zacharias Michaeli & Phocio consenserunt adversus Nicolai instructionem atque mandata, ut videre est in epistola Nicolai ad Patriarchas, metropolitans, ac reliquos episcopos. Deinde, si legatus contra instructionem agit, non censetur ex potestate delegata agere, at-

(4) Vide epistolam Nicolai ad Michaelē Imperatorem. Eugen. 4. in Decreto unionis Iacobinorum. Et Leo papa. epist. 42. ad Martinianum Augustum.

atque adeo non est cur eo modo acta superioris auctoritate probata esse credantur. Inde enim Agatho papa, ut patet actione 4. sextæ synodi *auctoritatem*, inquit *eis*, hoc est, *legatis dedimus, in quantum eis dumtaxat iniunctum est, ut nihil presumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem huius Apostolica sedis sinceriter enarrare.* Et Leo epist. 43. ad Pulcheriam Augustam, Lucentium, inquit, *episcopum & Basilium presbyterum dirigere preparavi, qui dispositiones meas secundum eas, quas acceperunt regulas, exequantur.* Decreta igitur, si quæ a legato contra sedis apostolicæ traditionem approbentur, non habent Romanæ ecclesiæ auctoritatem, nec aliter se habent, quam si a concilio sine legatis prodiissent. Quid vero, si legati sine apostolicæ sedis instructione ad synodum accessere? Num, synodi iudicium firmum erit & certum, prius quam a summo Pontifice comprobetur? Certe in his, quæ ad fidem non attinent, sed ad ecclesiasticam gubernationem, eiusmodi synodorum decreta non oportet a Spiritu Sancto proficisci. Quare non sunt omnino valida, nisi Romani episcopi consensione firmentur. Ut videre est in epist. 51. Leonis ad Anatholium, 52. ad Martianum, 53. ad Pulcheriam, & 59. ad concilium Calcedonens. Sed ne in causis fidei quidem adeo exploratam auctoritatem habent, ut qui ea in dubium vocet, hæreticus sit. Tum, quia auctores nobilissimi, quos ante diximus, Caietanus, & Turrecremata non solum citra hæreseos crimen, sed probabiliter etiam consentiunt, nihil firmi dogmatis ab eiusmodi synodis proficisci, quousque per Christi vicarium approbentur. Tum, quia, ut ante dictum est, solidam auctoritatem, quam in confirmandis & fratribus & dogmatis Petrus habet, in legatos transferre non potest. Tum, quia si legati, qui instructionem ab apostolica sede acceperunt, discedere ab illa possunt, illi etiam, qui ad concilium sine instructione accedunt, poterunt cum sedis apostolicæ doctrina pugnare. Quare eorum confirmatio infirma est. Quid, quod legatus Iulianus concilii Basiliensis doctrinæ consensit, quam nullus Theologus ita solidam & certam existimat, ut hæreticos credat, qui ab ea doctrina dissentiant? Nec contraria argumenta quicquam efficiunt. Nam primum sic refellitur. Fateor equidem, quodcunque concilium generale universalem

lem ecclesiam representare, sicut omnes proceres & procuratores civitatum, cum de rebus publicis tractaturi conveniunt, regnum totum representant. Sed dum urges ecclesiam errare non posse, verum est id in eo sensu, qui a fidelibus accipitur; intelligimus enim totam simul ecclesiam, hoc est, fideles omnes non errare. At nihil obstat, cur maior ecclesiæ pars non erret. Sic igitur non ego admitto, ut totum concilium cum legatis errare possit. At errare poterit maior pars concilii, & erranti illi poterunt legati subscribere. Atque id est, quod nos in præsentia dicimus, iudicium maioris partis, etiam si legati sequantur, non esse certum. Certum autem esset, si a summo Pontifice confirmaretur. Nec enim opus est, quemadmodum paulo ante docuimus, sententiam concilii omnes simul patres approbare. Secundo vero argumento hoc habeto responsum. Concilium utique generale, cui legati præfunt, in Spiritu Sancto congregatum esse, quoniam auctore Christi vicario, eodemque legitimo ecclesiæ principe coactum est. Sed ecclesia quoque unum corpus est, cuius spiritus Deus est, qui ecclesiæ semper assistit. Quemadmodum ergo, quod toti pariter ecclesiæ visum est, id Spiritui Sancto etiam visum est: sed non continuo quod maior ecclesiæ pars iudicavit, hoc Spiritus Sancti iudicium est. Ita, si quid omnibus quidem episcopis iudicatum fuerit, a spiritu profecto Dei iudicatum est: at non statim, si plures concilii patres in unam sententiam convenerint, Spiritus Sancti ea sententia credenda erit, nisi per summum Pontificem confirmetur. Ad quem nimirum spectat patrum lites, dissidiaque componere. Iam Iulii testimonium explicatu facillimum est. Tacet enim, quod manifestum erat, concilium illud summi Pontificis præsentia caruisse, ponit autem ne legatos quidem ecclesiæ Romanæ affuisse. E quibus duobus altero tacito, altero expresso, colligit nullam prorsus ecclesiæ Romanæ auctoritatem in eo concilio intercessisse. Quare irritum & vanum esse. Alioqui, si quis rustice sane eo nos testimonio urgeat, is nullo negotio exploditur. Nihil enim valet illa collectio, si concilium legatos non habuit, infirmum eius iudicium fuit, ergo si habuit, fuit firmum. Sed de prima quæstione dictum est satis.

Sequitur altera, *an patres concilii vere iudices sint, an potius* 2. quæst.
Tom. I. Yv con-

consiliarii? Sunt enim auctores non omnino pessimi, qui conciliorum auctoritatem non in iudicanda & finienda causa fidei, sed in quærenda & investiganda veritate sitam esse velint. Omnem quippe iudicii vim ad unum ecclesiæ principem, eundemque Christi vicarium revocant, qui fidei causa decernenda eo vel plures, vel pauciores in consilium adhibet, quo causa, vel gravior, vel facilior est. Huius vero rei primum argumentum promitur, quod in sex libris Decretalium & Clementinis, non patribus, sed summo pontifici sententia tribuitur, sacro tamen approbante concilio. Unde Clemens 5. concilio Viennens. præsidens, Nos, inquit, *ad tam præclarum testimonium ad sanctorum patrum communem sententiam apostolica considerationis (ad quam duntaxat hac declarare pertinet) aciem convertentes, sacro approbante concilio declaramus, &c.* Solum ergo ad sedem apostolicam iudicium pertinet, patrum vero non iudicium, sed consilium est. Præterea, cum Pontifex ecclesiæ Romanæ presbyteros in conventum cogit, ut causa aliqua fidei iudicetur, *de fratrum*, inquit, *nostrorum consilio* (5), &c. Consulunt ergo non iudicant. Ad hæc Deut. 17. *si difficile & ambiguum:: venies*, ait, *ad sacerdotes Leviitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, &c.* Et post, *qui autem superbierit, inquit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille.* Ecce imperium non omnibus, sed summo sacerdoti assignatur, & decretum non iudicium, sed iudicis esse dicitur. A consiliis ergo sunt reliqui sacerdotes, non sunt iudices. A contraria vero parte facit, quod in concilio illo primo Hierosolymitano non solum Petrus, sed reliqui etiam Apostolici & seniores iudices esse dicuntur. *Propter quod ego iudico*, Iacobus ait, *non inquietari*, &c. Actor. 15. Et posterius capite eodem, præcepta concilii vocat Paulus præcepta apostolorum. Et cap. 16. dicit ea dogmata esse decreta ab apostolis & senioribus.

Ad hanc quæstionem perfacilis est & expedita responsio. Episcopos concilii in fidei causa non modo consiliarios esse,

(5) Ex extravagentibus multis hoc patet.

verum etiam iudices. Alioqui non solum episcopi ad ferendam sententiam synodalem adhiberentur, sed etiam docti Theologi & viri in ecclesia prudentes. Quod inauditum est, contraque formam Actorum 15. præscriptam, ubi Apostoli tantum cum presbyteris de fidei quæstione iudicarunt. Cum igitur ecclesiæ perpetuo usu soli pastores in concilio sedcant, consequens fit, censors eos esse, non modo consultores. Nam si, ut consulerent, advocarentur, iis episcopis, qui Theologiæ rudes & imperiti essent, nullus esset omnino in concilio locus, quando Theologiæ quæstio veniret in dubium. Præterea non Romanus episcopus modo, verum reliqui etiam episcopi claves regni cælestis habent, ergo in causa fidei ligandi quoque, ac solvendi potestatem. *Visum est*, inquit, *Spiritu Sancto & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris quam hac necessaria, &c.* Omnes ergo episcopi onus, præceptumque imponunt, omnesque simul sententiæ Synodalis auctores sunt. Atque consiliarii, qui non sunt simul iudices, non solent iudicio sententiæque subscribere. At in synodali sententia non pontificis solum, sed cæterorum episcoporum subscriptiones adponuntur. Sunt igitur sine dubio iudices.

Verum scrupulus hic existit, qui male quosdam habet. Nam si omnes episcopi sunt iudices, summus nimirum pontifex tenebitur in ferenda sententia maiorem partem iudicium sequi, eorumque doctrinam approbare. In omni enim recto & bene instituto tribunali is, qui præsidet, plurimum iudicium confirmare debet, paucorum negligere. Hac solvenda quæstione Cardinalis Turrecremata libr. 3. summæ eccles. cap. 64. & 65. iurisperitos ipse sequens multa dicit, quæ mihi non probantur omnia. Nec est animus tamen singula persequi, & cuiusque opiniones refutare. Acute enim disputantis, ut Cicero tradit, illud est, non quid quisque dicat, sed quid cuique dicendum sit, videre. Quod igitur assumptum est, patres concilii non modo consiliarios esse, verum etiam iudices, id inficias ire nec possumus nec debemus. Nam patres Nicænæ synodi a Sylvestro contendunt, ut quicquid constituerunt confirmet. Et Leo, quæ a concilio Calcedonens. de fide statuta sunt, ea dicit se probare. Et concilium ipsum ad Leonem, *Decretis*, inquit, *tuis nostrum honora iudicium.* Et 6.

Synodus actione 18. *Anathematizamus*, inquit, *Theodorum, Sergium, Cyrum &c.* Et paulo post, *His omnibus*, ait, a sancto hoc concilio constitutis, & per subscriptionem nostræ fortitudinis confirmatis, sancimus, ut nullus aliud quicquam de fide sataget, &c. Num verba hæc consulenti sunt? An potius iudicantis? Atque in cæteris patres non ut consiliarii, sed ut iudices loquuntur. Caput enim tertium Nicænæ synodi sic habet. *Interdixit per omnia magna synodus &c.* Scrupulum vero, qui nunc opponitur, facile eximo. Nego enim, cum de fide agitur, sequi plurimorum iudicium oportere. Nec hic, ut in humanis vel electionibus, vel iudiciis, ex numero suffragiorum sententiam metimur. Scimus frequenter usu venire, ut maior pars vincat meliorem, scimus non ea semper esse optima, quæ placent pluribus, scimus in rebus, quæ ad doctrinam pertinent, sapientium sensum esse præferendum. Et sapientes paucissimi sunt, cum stultorum infinitus sit numerus. Quadringenti Prophetæ Achab mentiti sunt (6): ex ore vero Michæ, solius quidem & contemptibilis, veritas egressa est. Non sunt igitur divina iudicia humanis rationibus moderanda. In paucis aliquando citius, quam in multis salvat Dominus. Maior quippe pars Ephesini concilii secundi in Dioscori sententiam venit, nec legati tamen plurium iudicio subscribere. Quo circa summus pontifex maioris partis sententiam non tenetur amplecti. Imo si pauci, si plures ad errorem deflexerint, munus est Apostolici antistitis ad veram eos fidem revocare, iuxta illud quod Petro dixit Christus. *Ego rogavi pro te, ne deficiat fides tua, & tu non unum & item alterum, sed si paucos seu multos confirma fratres tuos.* Ita Damasus scribens ad episcopos per Illiricum constitutos, numeram concilii Ariminensis magna libertate contempsit, illique tantæ multitudini unum Vincentium & alios paucos opposuit, qui contra illius concilii sententiam dixerunt. Et Leo (7), cum Anatholius decretum Calcedonens. synodi de ecclesiæ Constantinopolitanæ primatu, sexcentorum triginta patrum consensione præferret, *Quasi*, inquit, *refutari nequeat, quod illicite voluerit multitudo.*

(6) 3. Reg. 22. (7) Epist. 51. ad Anatholium.

Nulla sibi met de multiplicatione congregationis concilia blandiantur, nec trecentis illis decem atque octo copiosior numerus sacerdotum comparare se audeat, vel præferre, cum tanto divinitus privilegia Nicæna sit synodus consecrata, ut siue per pauciores, siue per plures ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Hætenus Leo.

Non itaque, quod in humanis confelsibus fit, plurium apud nos sententia prævalet. Quod si semel fidei causam ad humanas coniecturas, prudentiamque deducimus, verendum est sane, ne ecclesiæ negotium ex divino humanum faciamus. Quin etiam certum est, qui probabili multorum iudicio nituntur, eos fidei nostræ firmitudinem labefactare. Secundum quippe concilium generale centum quinquaginta patrum numero constitit, quartum vero patres habuit sexcentos triginta; utrumque tamen pari veneratione suscepit ecclesia. Non enim numero hæc iudicantur, sed pondere. Ponderus autem conciliis dat summi Pontificis & gravitas, & auctoritas: quæ si adfit, centum patres satis sunt, si deficit, nulli sunt satis, sint quamlibet plurimi. Nec si maior pars patrum vere sentiat, summus ecclesiæ Pontifex repugnabit. Id enim ad peculiarem Christi procurationem pertinet, semperque pertinuit, ne ecclesia in factiones duas dividatur. Nec Romanus unquam episcopus, si exemplum quæritur, contra patres concilii vere sentientes dixit. Ad secundam autem quæstionem nihil est, quod addere debeamus; nam argumenta ex aduerso posita ex his, quæ diximus, facile diluuntur.

Alia quæstio etiam existit, quæ non est ad exponendum facilis. Si enim concilium summi Pontificis auctoritate firmatum Spiritu Sancto regitur fidei causis indicandis, eius ergo definitiones ad sacram scripturam pertinebunt. Nam scriptura sacra vocatur, quæ Spiritu Sancto afflante scripta est.

Huius vero argumentationi conclusionem vir apprime doctus, & qui tantos habebat in Theologia progressus, ut cum excellentibus Theologis compararetur, non est veritus me præfente concedere. Atque in hanc opinionem Gratianus quoque videtur descendisse, Divi Augustini testimonio

con-

confirmatus 19. distict. cap. *In Canonicis*, ubi summorum pontificum epistolas decretales canonicas scripturas esse dicit: eadem igitur ratione concilii decreta in *Canonicis* scripturis habebuntur. Sed & Innocentius de celebrat. *Missæ*, cap. *Cum Martha* eandem sententiam videtur amplecti. Ait enim scripturam sacram asserere, quod iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. Hoc autem testimonium alicuius nimirum vel Pontificis, vel concilii est. Ratio item his testimoniis consentit. Fides enim catholica nihil credit, nisi quod est a Deo revelatum, quod si concilii decreta tenemur certa secundum fidem habere; ea sunt certe a Deo revelata, atque ex consequenti scriptura canonica.

At hæc opinatio quam sit inconsiderata, lector, vel me non docente, intellecturus est. Nam si symbolum Athanasii, conciliiue Nicæni inter sacras literas refertur, cur nec in Codicem sacrarum bibliorum redigitur, nec cum libris canonicis annumeratur? Iam libros, qui decretales Pontificum epistolas synodorumque iudicia continent, in sacris & canonicis habere absurdum est. Duplex enim discrimen inter sacros auctores, & summum Pontificem patresque concilii reperitur. Vnum, quod auctores sacri ex proxima Dei, vel revelatione, vel inspiratione scribunt catholica dogmata. Nec enim egent exteris ad scribendum incitamentis, aut humana ratiocinatione e scripturis aliis argumentantur, disquirunt, colligunt. At concilium & Pontifex humana via incedunt, rationemque sequuntur, atque argumentando verum a falso discernunt. Non enim existimandus est summus Pontifex eam habere facultatem, quæ in Apostolis, Prophetis, & Evangelistis inerat, ut proposita unaqualibet de fide questione, protinus dignoscere possit utra quæstionis pars vera, falsave sit. Sed adhibere prius consilium necesse est, & expendere utriusque partis argumenta: tum deinde sequetur auxilium Dei, quo videlicet opus est, ut summus Pontifex in recta fide contineatur. In conciliis itidem non habent patres mox quasi ex auctoritate sententiam absque alia discussione dicere. Sed collationibus & disputationibus re ante tractata, precibusque primum ad Deum fufis, tum vero quæstio a concilio sine errore finietur, Dei videlicet auxilio atque favore,

re, hominumque diligentia & studio confluentibus. Nam & apostolis & presbyteris in synodum Hierosolymitanam congregatis non statim revelatum est, quid esset in fidei causa decernendum: sed facta est prius, ut Lucas ait (8), magna conquisitio. Et in Nicæna synodo, ut Rufinus tradit (9), per singulos dies agitabatur conventus: nec facile aut temere de re tanta statuere audebant patres. Evocabatur frequenter Arius in concilium, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebantur, & quid adversum hæc teneri deberet, aut statui, summa cum libratione quærebatur. Ita post diutinum multumque tractatum firmissima omnium sententia Arius condemnatus est. Ex quo perspicuum est, non dormientibus & oscitantibus patribus Spiritum Sanctum assistere, sed diligenter humana via & ratione quærentibus rei, de qua differitur, veritatem. Alterum autem discrimen est, quod scriptoribus sacris, quemadmodum primo loco fufius explicuimus, Dei spiritus adest in singulis. Etiam ne in minimis rebus? Etiam. At patribus synodi spiritus veritatis non est præsens in omnibus, sed in rebus solum ad salutem necessariis. Quod enim in symbolo Athanasii dicitur, carnem & animam unum esse hominem, id non oportet verum esse, quamvis cum Athanasio concilium Nicænum consensisset. Nam utrum homo partes illæ complexæ sint, an non sint, ad Philosophiæ rationem pertinet, non fidei: quare Philosophorum quæstio est, non fidelium. Synodus autem provincialis sub Stephano huius nominis septimo per errorem omnes ordinationes factas a Bonoso irritas esse decrevit, quod in synodo Romana sub Ioanne nono iure reprobatur. Sed iudicium rerum gestarum erat, non religionis, fideique decretum. Huiusmodi sunt ea, quæ in *Clement. Pastoralis de sentent. & re iudic.* transiguntur. Non enim ad fidem & religionem attinent. Quocirca, licet errasset Clemens, quod Bucerus contendit, nihil inde concilii auctoritas labefactaretur. Tametsi Clementina illa Clementis est, non concilii. Verum Pontificum & conciliorum eadem causa est. Sixtus

(8) *Actor.* 15. (9) *Libr.* 10. *histor. ecclesiast.* cap. 2.